

Sploty historii przemocy – wojna, opór i postkolonialna etyka upamiętniania w angielsko- i francuskojęzycznych powieściach pierwszo-wojennych XXI wieku

Celem projektu jest zebranie materiałów, interpretacja i analiza porównawcza utworów literackich na temat pierwszej wojny światowej opublikowanych w XXI wieku w języku angielskim i francuskim, które ujmują wydarzenia z przeszłości z perspektywy oddziałów kolonialnych. Sformułowano następujące hipotezy badawcze: (1) autorzy interpretowanych powieści i opowiadań ilustrują traumę będącą wynikiem wojny, która jednocześnie staje się ważnym punktem odniesienia dla procesów tożsamościowych w XXI wieku; (2) autorzy ukazują ciągłość pomiędzy I wojną a wcześniejszymi i późniejszymi wybuchami przemocy; (3) ponadto, w świecie przedstawionym tych utworów, I wojna światowa funkcjonuje jako katalizator walki o niepodległość w różnych częściach Imperium Brytyjskiego i Francuskiego. Nasuwa się szereg pytań: W jaki sposób wybrani autorzy przedstawiają doświadczenie kolorowych żołnierzy podczas wojny? Czy upamiętniając wydarzenia sprzed stu lat dążą do wybaczenia i zapomnienia, czy wręcz przeciwnie, zbiorowa amnezja budzi w nich sprzeciw a katastrofa wojenna opór i bunt? Jakie obszary działań wojennych poza frontem zachodnim pojawiają się w tej literaturze? Jak analizowani autorzy ustosunkowują się do spuścizny stereotypów kolonialnych?

Korpus, który udało się do tej pory zgromadzić składa się z dziesięciu tekstów opublikowanych we Francji, Wielkiej Brytanii, Kanadzie, Stanach Zjednoczonych, Republice Południowej Afryki i Algierii w (szeroko rozumiane) stulecie wojny: *Three Day Road* (2005) Josepha Boydena, „Uriah’s War” (2014) Andrei Levy, *A God in Every Stone* (2014) Kamili Shamsie, *Blue Ravens: Historical Novel* (2014) Geralda Vizenora, *Dancing the Death Drill* (2017) Freda Khumalo, *Le temps de la douleur* (2003) Bahii Kiared, *Galadio* (2010) Didier Daeninckxa, *Le bataillon créole (guerre de 1914-1918)* (2013) Raphaëla Confianta, *Souviens-toi de moi* (2014) Martine Laffon oraz *Frère d’âme* (2018) Davida Diopa.

Wybrana metodologia opiera się na badaniach postkolonialnych, komparatystycznych i *trauma studies*. Zagadnienia związane z pamięcią kulturową zostaną ujęte w perspektywie transkulturowej. Taki interdyscyplinarny aparat teoretyczny pozwoli wyjaśnić, dlaczego i w jaki sposób trauma I wojny jest ważnym punktem odniesienia dla tożsamości postkolonialnych w różnych kontekstach kulturowych sto lat później.

Stulecie Wielkiej Wojny stało się pretekstem do wyłonienia się nowych form upamiętniania. Sto lat po jej zakończeniu, I wojna jest przedmiotem nowych interpretacji, które mają głęboki potencjał etyczny i afektywny. Co istotne, w latach poprzedzających rocznicę, a także w samo stulecie działań wojennych, pojawił się szereg powieści, które ukazują doświadczenie wojenne z perspektywy wojsk i społeczności kolonialnych. Teksty te nie doczekały się jeszcze krytycznego opracowania. Projekt będzie zatem stanowił pierwszą analizę porównawczą literatury postkolonialnej w języku angielskim i francuskim opublikowaną w XXI wieku. Perspektywa porównawcza pozwoli zidentyfikować splot podobieństw i różnic w traumatycznym doświadczeniu wojennym różnych grup etnicznych i rasowych, a także pomiędzy wcześniejszymi i późniejszymi konfliktami, które są zilustrowane w tych utworach, jak i w sposobach ich obrazowania.

Wyniki badań, przedstawione w postaci referatów konferencyjnych, monografii w języku angielskim oraz serii artykułów, powinny zainteresować naukowców i studentów zajmujących się literaturą postkolonialną w języku angielskim i francuskim, historyków oraz kulturoznawców.